

ABD HEGEMONYASI: İKTİDARIN ŞİDDETİ!

Öğr. Gör. Dr. N. Filiz İRGE*

Özet

Yeni Dünya Düzeni, uluslararası ilişkilerde siyasal açıdan tek süper ülkenin –ABD'nin egemenliğini ifade etmektedir. Amerika'yı giderek zorlayan güçlü yarışmacılar (AB gibi) ortaya çıksa da siyasal güç olarak ABD rakipsiz şekilde dünyayı biçimlendirmektedir ve bunu da askeri gücüne dayanarak yapmaktadır. Örneğin Körfez Savaşı ABD'nin çıkarlarına karşı çıkanın nasıl cezalandırıldığını dünyaya göstermiştir. YDD bir süper gücün (ABD) dünyanın herhangi bir yerine, istediği biçimde müdahale edebilmesinin (askeri dahil), siyasî, hukukî, ideolojik, askeri, kurumsal olanaklarının var olduğu, küreselleşmeye bu anlamda denk düşen bir düzen demektir.

Bugün artık söz konusu olan, Berlin Duvarının 1989'da çökmesinden sonra iki bloklu yapının çözülüp, tek kutuplu dünyanın ABD egemenliğinde emperyal gücün tüm unsurlarıyla dünya üzerindeki oligarşik hegemonyasıdır. ABD "Ya benim dediğimi yapacaksın, ya da ben zorla yaptırırım" demektir. 1991'de yaptığı Körfez Savaşı'nın etkisinde kalan ABD'nin stratejisi kısa ve şiddetli bir savaşla "iş bitirmek" felsefesine dayanmaktadır.

ABD, Afganistan'ı terörizm bahanesiyle işgal ettikten sonra zengin petrol ve doğalgaz kaynaklarına sahip olan Orta Asya ve Kafkasya bölgesinde yer alan ülkelerde askeri üsler kurmuştur. Irak'a açtığı savaş da terörizm bahanesine dayandırılmaktadır. Asıl hedefi Ortadoğu'da ve Avrasya'da egemenliktir. Bunun için de enerji kaynaklarının kontrolünü ele geçirerek bölgeyi denetleyebileceği politikaları uygulamak istemektedir.

Anahtar kelimeler: Soğuk Savaş, Hegemonya

Résumé

Le Nouveau Concept Mondial signifie la souveraineté d'un seul pays super –les E.U.A.–, du point de vue politique, dans les relations internationales. Bien qu'il y ait des concurrents puissants –telle que l'UE– qui ont commencé à rendre les choses difficiles pour les Etats-Unis, ces derniers continuent toutefois et à titre de pouvoir politique, de donner au monde sa forme, sans concurrence aucune, et ils concrétisent cette application en se basant sur leur puissance militaire. Par exemple, la Guerre du Golfe a démontré au monde entier, comment une attitude dirigée contre les avantages des EUA a été punie. Le NCM signifie un régime qui coïncide, sous cette optique, au globalisme où une super-puissance (EUA) posséderait (militaires incluses), les possibilités politiques, juridiques, idéologiques, militaires, institutionnelles, d'une intervention à son gré.

Ce qui est dès lors en question, est l'hégémonie oligarchique pesant sur le monde avec toutes les forces d'une puissance impériale à travers un monde monopolitaire, sous la souveraineté des EUA, par suite de la désintégration d'un bâtiment de deux blocs, résultant de la démolition, en 1989, du Mur de Berlin. Les EUA annoncent clairement " Vous faites ce que je vous dis, sinon je vous forcerai à le faire ". La stratégie des EUA qui resta sous l'influence de la Guerre du Golfe, en 1991, repose sur la philosophie dite " d'en finir avec ".

I- GİRİŞ

Son günlerde yaşanmakta olan gelişmeler, uluslararası dünya sisteminin sorgulanmasını da beraberinde getirmiştir. Soğuk Savaş'ın bitiminden sonra dünyada tek süpergüç olarak kalan ABD, İkinci Dünya Savaşı sonunda Sovyetleri çevreleme politikası paralelinde, kendi liderliğinde Batı Avrupa ülkeleri ile birlikte oluşturduğu uluslararası kurumlarda günümüzde yaşanan gelişmeler nedeniyle önemli boyutta anlaşmazlıklara yol açmış bulunmaktadır. ABD'nin tek taraflı politikalarına kendi ulusal çıkarları bakımından ve uluslararası hukuk kuralları nedeniyle destek vermedikleri için, ABD ve müttefikleri arasında ortaya çıkan anlaşmazlıklar ve çatışmalar dünya gündemini her geçen gün daha fazla meşgul

etmeye devam etmektedir.

Bir taraftan BM'deki gelişmeler, NATO'da Fransa-Almanya ekseninin yarattığı kriz, AB'nin içinde Irak operasyonuna karşı yapılan cepheleşmeler, diğer taraftan dünya kamuoyunda çığ gibi büyüyen savaş karşıtı protestolar...Berlin Duvarı'nın 1989'da çöküşünden sonra dünyaya hakim olan ılımlı havanın yarattığı etkiyle devletlerin daha ılımlı ilişkiler içinde olmaları beklentisi vardı. Oysa yaşananlar beklentileri tersine çevirmeye yetecekti. Çünkü iki kutuplu bir dünyanın yarattığı "dehşet dengesi"nin caydırıcılığının, aslında düşmanı kolayca tanımlamaya olanak veren, insanların zihinlerinde kendilerini güvenlik içinde hissetme duygusunu da taşıdığı bir ortam olduğu anlaşıldı. Bu eski ortam "ötekini" kolayca tanımlamaya olanak veren bir ortamdı.

II. Dünya Savaşı'nı izleyen 40 yılın 2 temel örgütleyici kuralı -Sovyet tehdidi olarak adlandırılan durum ve Batı Bloku'nda ABD tarafından üstlenilen himaye (koruma)- bundan böyle mevcut değildir. Dünyayı ardından sürüklediği, bağımlı kıldığı ve tuhaf bir biçimde kendi içinde bir denge (süretilik) hali oluşturduğu söylenebilecek bir dönem artık sırta kadem bastı. 1989'da Georgi Armatov adlı bir Sovyet akademisyen Almanya'nın Bonn şehri'ni ziyareti sırasında bu yeni durumu biraz da alaylı bir biçimde şöyle tanımlamıştı: "Size korkunç birkaç şey yapacağız. Sizi düşmanınızdan mahrum bırakacağız." Bugün dünya bu yaşlı Sovyet akademisyenin şaka yapmadığını artık anlamış bulunuyor (Stürmer, 1994:513).

Soğuk Savaş'ın sonu Batı dünyasında çözülmesi gereken 2 önemli sorunu da beraberinde getirdi; Birincisi Batı "Blok"unun varlığını nasıl sürdüreceği, ikincisi ise Sovyetlerin dağılmasından sonra, zincirlerinden boşalmış olan ülkeleri (eski Doğu Avrupa ülkeleri) Batı'nın nasıl içine alacağı şeklinde ortaya çıktı. Bu ikincisi ki, önceden hiçbir şekilde öngörülmemişti. Geçmişte ABD'nin sarsılmaz, dayanıklı liderliği ardında Batı Avrupa ülkeleri önceden belirlenmiş bir çerçevede, ABD'nin ilkeleri (temel kuralları) doğrultusundaki bir gelişme (ilerleme) seyrini izleyecek biçimde, onun himayesi altında toplanabiliyorlardı. Sovyetlerin dağılmasından sonra ortaya çıkan yeni dünya koşullarında, ABD'nin önceden belirlediği bu çerçevenin erimiş olması, Amerikan yönetimini kendi devasa programının altında bıraktı. Amerikan halkı kendi üzerine döndü ve üç Okyanus tarafından korunan, dünyanın en güçlü adasına sahip olduğunu yeniden keşfetmiş oldu (Stürmer, 1994:513).

İki kutuplu Soğuk Savaş ortamının dünyası yerini artık, bölgesel çatışmaların alevlendiği ve "ötekini" önceden olduğu gibi pek de kolay tanımlanamadığı bir ortama bırakıyordu.

Bu yeni durum da uluslararası istikrar bölgesel, devlet-içi etnik çatışmalardan büyük zarar görecek. Egemen devletlerin dağılması, parçalara ayrılması, uluslararası barışa, güvenliğe ciddi biçimde tehlike oluşturmayı halen sürdürmektedir.

Aynı zamanda kitle imha silahlarının daha kolay edinilebilir olması da, uluslararası güvenlik ve istikrar için silahların sınırlandırılması ya da azaltılması amacıyla verilen uluslararası mücadeleyle çelişmektedir.

Gelecek bin yılın arifesinde ortaya çıkmakta olan yeni düzende, Soğuk Savaş'ın kuvvet düzeninin yerini Para Düzeni, yani piyasanın egemenliği almış bulunuyor. İdeolojik uzlaşmazlık içindeki iki blok (ABD-SSCB) yerine, bütün küre, hayatın tüketicilerin ortak isteklerine göre düzenleneceği ideolojik, homojenliğe sahip bir piyasaya dönüşmekte. Dünya hiç bu kadar Para Düzeni'nin egemenliği altına girmemişti (Attali, 1991:22).

Soğuk Savaş döneminin kutuplaşma ortamına girdiği dönemde, 1944 yılında Bretton Woods Konferansı II. Dünya Savaşı sonrasında dünya ekonomisinin bir bütün olarak örgütlenip düzenlenmesi düşüncesiyle yapılmıştı. IMF (uluslararası paraların karşılıklı değişim paritesini belirlemek amacıyla) ve IBRD (sermayenin uluslararası hareketi ile ilgili düzenlemeler amacıyla) Bretton Woods Konferansı ile örgütlenen küresel kurumlardır. Uluslararası örgütlenme özellikle bu dönemde gelişme göstererek, teknik ve uzman kurumlar, uluslararası yaşamın farklı yönlerinde çalışmaya başladılar.

Bretton Woods Anlaşmalarını 1944 yılında onaylayan 44 ülkenin temsilcileri, zararları ortaya dökülen bir geçmişin gelecekte tekrarından sakınmak istemişlerdi. Önceden kestirilebilir bir dünya ekonomik düzenini yeniden kurmak ve özellikle Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarına giden dönem boyunca baskın çıkan para krizinin tekrarını engelleyen uluslararası kurumları meydana getirmek gerekiyordu (Lanus, 1997:5).

Uluslararası düzeni birlikte yoluna koymaya yönelik en önemli kurumların arasında IMF ve GATT (Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması) bulunmaktadır. İki kurum karşılaştırıldığında IMF'nin

yıllar esnasında kendi ilkelerini günün gerçeklerine uyarlamak için değiştiğini söylemek mümkündür. Oysa GATT'ın kendine özgün prensiplerinin meşruluğunda ısrar ettiğini görüyoruz (Lanus, 1997:104).

Yönetim yapıları ülke içi iktidar, son birkaç yüzyıldır da ekonomik iktidar etrafında birleşme eğilimindedir. Bu süreç devam ediyor. BBC ekonomi muhabiri James Morgan şekillenmekte olan "de facto (fili) dünya hükümetini" şöyle betimliyor: IMF, Dünya Bankası, G7, Gatt ve "yeni emperyal çağ"da uluslararası şirketlerin çıkarlarına hizmet etmek üzere tasarlanan diğer yapılar, bankalar ve yatırım şirketleri (Chomsky,2000:269).

Soğuk Savaş sonrası kurulmak istenen küresel düzende dev şirketler ön planda yer alıyorlar. Yaratılmak istenen tek boyutlu dünya düzeninde sistemin odak noktasına oturtulmak istenen bu dev şirketler kendileri bağımsız hareket eder görüntüsü içinde olmakla birlikte, dünya boyutunda (küresel) iş göreceklere göre mali, siyasi hatta askeri desteklere ihtiyaçları vardır. Bunlar olmadan küresel ve çokuluslu olamazlar. Dev şirketlerden oluşan bu büyük gücün dünyayı fethedebilmesi için bu şirketlerin siyasi, iktisadi, sosyal ve kültürel bir bütünlük içinde olmaları gerekir. Tek başlarına varolamazlar. Bu karşılıklı bir bağımlılıktır (Manisalı, 2002:218-219).

Dolayısıyla çokuluslu şirketler, askeri güçler ve siyaset bir bütündür, bütünleşmişlerdir. Çünkü birbirlerine destek sağlarlar. Sermaye, devletlerin çıkarları paralelinde olduğu zaman dışsalılık yaratma olanağına sahiptir. İngilizler deniz korsanlarını bile işadamları gibi kullanarak "dışsalılık" yaratmışlar, imparatorluğu bu sayede genişletmişlerdir. Büyük sermayenin uluslararası alanda başarılı olabilmesi, ulusal, bölgesel veya cephesel boyutta dışsalılık yaratmasına bağlıdır. İkinci faktör "dışsalılıklar-dışsal yararlar" konusunda ABD örneğinde olduğu gibi, ulusal çıkarların maksimizasyonu için siyasi ve askeri güç ile tamamlanma halindedir. Tamamlanmalar varsa dışsal yararlar söz konusu olur (Manisalı,2002:88-90).

ABD kendi imgesine uygun bir dünya dayatmayı düşünür; ve bu bir kozmos-dünya değil, güç ilişkilerinin basit oyunuyla ılımlaştırılmış düzensizlik ilkesi uyarınca birleşmiş bir dünyadır. Bu projenin Birleşik Devletler'de biçimlenmesi ve kendine özgü tartışmaları, hakikatleri, kozları, yöntemleri, söz dağarcığı, mitleri ve yalanlarıyla yeryüzüne yayılması için uzun süre geçmeyecekti. Soğuk Savaş'ın düzenli dünyası, artık yerini tamamen ve uzun süre için "kaos"a bırakmış oluyordu (Joxe, 2003:23-24).

Günümüzde önümüzdeki yıllarda hipergüç olmayı hedeflediği izlenimi veren ABD'nin bu gücü, aslında dünyanın her bölgesinde geniş askeri operasyonlar yapabilecek durumda olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum ABD'ye askeri ve siyasi güç olarak iktisadi olaylara "yön verme" olanağı sağlamaktadır. Tıpkı Afganistan operasyonunda olduğu gibi...

II- Körfez Savaşı, Afganistan Müdahalesi ve 11 Eylül Şoku

Amerika'da 1990'lı yılların sonlarında durgun bir ekonomiden kaynaklanan ve her geçen gün ağırlaşan politik sorunlar mevcuttu. Körfez Savaşı'nın ironisi şuydu: Savaş geçici bir süre ülke gündemini değiştirmiş ve gözler ekonomiden, yeni yeni ortaya çıkmakta olan askeri kudrete dönmüştü... Körfez Savaşı ülkede, özellikle de ekonomiye ilişkin olarak duyulan derin tatminsizliği ancak bir süre perdelemişti. Bir numaralı yeni sorun buydu. İki numaralı sorun ise, savaştan dönen askerlere gönderilen sıcak ve coşkulu karşılamaya rağmen, Körfez Savaşı'nın kendisine şaşırtıcı bir biçimde çok az ilgi gösterilmesiydi (Halberstam, 2002:14).

Körfez Krizi, Soğuk Savaş'ın bitiminden sonra, yeni bir gerçekliğin ortaya çıktığı dönemde, diğer bir ifadeyle artık yeni dünya düzeninin lideri olan ABD'nin hegemonik gücünün uluslararası ortamdaki uygulama alanını oluşturdu. Böylece tek süpergüç olarak kaldıktan sonra, ABD'nin gücünü uluslararası platformda gösterdiği ilk örnek olarak tarihteki yerini almış oldu.

Körfez Savaşı'na katılmış olan askerler, Vietnam'a katılanların aksine onurlandırıldı. Savaş yöneten generaller Colin Powel ve Norman Schwarzkopf kutlandılar. Askerler onuruna Washington'da sevinç gösterilerine sahne olan bir zafer kutlaması yapıldı ve ardından New York'ta konfetilerin havaya uçuştugu şenlikler düzenlendi (Halberstam, 2002:11).

Gerçekte bu savaş söz konusu hedefler, bölgesel çıkarlar ve politik ideolojiler açısından önemsiz bir tartışma operasyonuydu. Doğrudan ABD ve müttefikleri tarafından yönetilen pek çok savaştan biriydi. Irak, uluslararası hukuku çiğnemekle suçlanmıştı ve bu yüzden yargılanmalı ve cezalandırılmalıydı. Körfez Savaşı'nın önemi ABD'nin, kendi ulusal saiklerinden hareketle değil, küresel hak adına adaleti

sağlayabilecek tek güç olarak sahneye çıkışından gelir... Bu anlamda Körfez Savaşı George Bush'un iddia ettiği gibi, yeni bir dünya düzeninin doğuşuydu (Hardt-Negri,2002:195).

30 Ağustos 1990 tarihinde ABD Başbakanı George W. Bush, Irak'ın Kuveyt'i işgali üzerine düzenlediği 59. basın toplantısında şöyle demiştir: "Kuveyt Krizi'nin çözümü, Yeni Dünya Düzenine ulaşmak için bir şanstır. Yeni Dünya Düzeni, büyük-küçük tüm ulusların barış içinde ve onurları ile yaşama haklarının olduğu bir dünyadır." Aynı Bush Körfez Krizi sona erdiğinde şu ifadeyi kullanmıştır: "Bu bir misyondur. Bu misyonun yükü ABD'nin üzerindedir ve ABD, dünyanın kendisinden beklediği bu rolü oynamalıdır." (Kakıncı,2004:32).

Irak'a karşı bu kısa cezalandırma misyonundan sonra, Basra Körfezi'ndeki özel güvenlik düzenlemeleri, ekonomik olarak yaşamsal olan bu bölgeyi bir Amerikan askeri koruma bölgesi haline getirmiştir. Eski Sovyet Bölgesine bile, Barış İçin Ortaklık gibi Nato ile daha yakın işbirliğini amaçlayan ve Amerika'nın kefil olduğu çeşitli düzenlemelerle sızılmıştır (Brzezinski :29).

Brzezinski Avrasya'yı büyük bir satranç tahtasına benzetir. Afganistan harekâtı enerji kaynaklarına yönelik yeni bir güç paylaşımının başlangıcıdır. Bu oyunun içinde yer alan enerji politikaları önümüzdeki yıllarda daha fazla gündeme gelecektir. Yukarıda sözü edilen politikalara ilişkin güç paylaşımında yer almak isteyen Rusya, Çin, Hindistan, Pakistan, Japonya da bölgeye ABD ile aynı istikamette bakan ülkelerdir.11 Eylül 2001'in ardından başlatılan Afganistan Savaşı ve bir süre sonra da Irak'a saldırıyı, Saddam Hüseyin'in El Kaide adlı terörist bir örgütün arkasında olduğu bahanesiyle, Amerikan kabinesi zaten kararlaştırmıştı.Taliban Afganistan'daki yönetim kadrosunun adıydı ve somut bir hedefti. Pakistan, İran, Tacikistan, Özbekistan olmak üzere bütün komşuları bu yönetime karşıydı. Bu kadronun aynı zamanda İslam dünyasında da yönetim düzeyinde dayanağı kalmamıştı.Diğer taraftan Taliban'ın El Kaide örgütünün lideri olan Usame Bin Ladin'i koruduğu ve barındırdığı yönündeki iddialar da gerçeği yansıtmaktaydı. Çünkü Taliban, Ladin'e karşı bütün kısıtlamaları kaldırdığını, eylemlerinde özgür kaldığını açıklamıştı.

Afganistan Savaşı'na neden olan konu, daha doğrusu ileri sürülen neden; terörizmdi. Ama savaş terörizme karşı yapılmadı. Esas neden ABD ve Batılı müttefiklerinin yeni paylaşım savaşıdır. Tıpkı Körfez Savaşı'nda olduğu gibi...

ABD'nin Avrasya bölgesine "istikrar" getirmek istemesinin nedeni aslında burada bulunan ülkelerin siyasal ve toplumsal dirliğine yönelik değildir. "İstikrar" ABD'nin enerjiyi kontrol altına alabilmesinin ilk şartıdır. Böylece bölgede bulunan kaynakları kullanabilmesi kolaylaşacaktır. ABD'nin Özbekistan ve Kazakistan'dan üs taleplerine Rusya'ya rağmen iki ülke de "evet" demişlerdir. Zaten Rusya'da bu durumdan sonra Gürcistan'a yönelmiştir.

11 Eylül 2001 dünya tarihinde çok özel bir bölümü oluşturacak tarihi gün (Milliyet Özel Albüm,11 Eylül 2001) olarak yerini aldı. 20 binden fazla insanın yaşamını kaybettiği gibi, ileride ortaya çıkabilecek politik sonuçları bakımından da bir dönüm noktası teşkil eden bir tarih oldu.

Saat henüz sabahın 08:00'ında (TSİ 15:00) dünyanın başkenti New York, kentte yaşayanların deyimiyle Big Apple yeni güne başlıyordu. Her zamanki gibi en büyük hareketlilik de dünyanın finans ve ticaret merkezi olan New York'un simgesi Dünya Ticaret Merkezi'nin İkiz Kulelerinin bulunduğu Manhattan bölgesindeydi.

İkiz Kuleler daha önce de Radikal İslamcı teröristlerce bombalanan binalar, olağanüstü korunuyordu. Ancak tehlike bu kez yerden değil, FBI ve CIA'nın bile beklemediği bir yerden, havadan geldi. Artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktı.

ABD Başbakanı George W. Bush yaptığı açıklamada "halkımıza yönelik bu saldırı cezasız kalmayacaktır" demişti.Kamikaze uçaklarından bir diğeri de, dünyanın en iyi korunan binası ABD'nin başkenti Washington'da bulunan Pentagon'a (ABD Savunma Bakanlığı) dalış yaparak "beşgen"in bir kenarını yıktı.Saldırıların ardından ABD Dışişleri Bakanı Colin Powel yaptığı açıklamada şöyle diyordu: "Bu ABD'ye ve bütün demokratik ülkelere yönelik bir savaştır: Amerikan halkı da bir savaşın söz konusu olduğunu gayet iyi anlamış durumdadır. Buna vereceğimiz karşılık, bir savaşa vereceğimiz karşılık gibi olacak. Bu uzun süren bir çatışmadır. Vereceğimiz karşılık bir kişiye yönelik tek bir karşı saldırıyla sınırlı kalmayacaktır. Vereceğimiz karşılık askeri de olabilir." (Milliyet Özel Albüm,11 Eylül 2001)

Dünya, teröristleri çoğu zaman hiçbir ayırım yapmadan öldüren, çılgın marjinal gruplar olarak görmektedir. Oysa bu gruplar ne istediklerini çok iyi biliyorlar ve genellikle, bunu elde edebiliyorlar.

Politikacılar kamuoyu önünde teröristlere boyun eğmeyecekleri yolunda nutuklar atıyorlar, ama kapalı kapılar ardında silah ya da para sağlıyorlar veya teröristleri çılgınlaştırabilecek politikalar açıklamaktan geri durmuyorlar. Yeni teknolojiler de terörist çetelere tek bir eylemle milyonlarca insanı etkileyecek kadar eşi görülmedik bir güç vermektedir. Bu örgütlerin elinde önemli miktarlarda bomba yapmaya elverişli plutonyum bulunduğu birçok baskında ortaya çıkmıştır. Eğer Dünya Ticaret Merkezine konan bombaya birkaç gram zehirli plutonyum eklenmiş olsaydı, New York'un finans semti kuşaklar boyu yaşanmaz hale gelirdi (Knoke, 1993:263).

S. Healy, Bush yönetiminin 11 Eylül saldırılarını tanımlamak için "vahşet", "zulüm", "şeytanca" sözlerini sıklıkla kullandığını ve insanlığa karşı işlenen suç tanımlamasının açıkça gözardı edildiğini belirtir. Uluslararası hukuk insanlığa karşı işlenen suçu şu şekilde tanımlar: "Sivil insanlara kapsamlı ve sistematik bir şekilde bilerek saldırmak". Bu tanım teröristlerin, sivillerin bulunduğu uçakları kullanarak binlerce insanı öldürmek amacıyla binalara saldırmasına tam olarak uymaktadır. Healy, Bush yönetiminin bu tanımı, resmi olarak kullanmamasındaki amacın, terörü bir "suç" olarak değil de, bir "savaş eylemi" olarak görme eğiliminden kaynaklandığını ileri sürmektedir (Healy, 2004:60).

III- Irak Harekâtının Sebepleri ve Nihai Hedefleri

A- Irak: Petrol Avının En Büyüğü

Irak, günümüzde dünya petrol endüstrisinin geleceği açısından Ortadoğu'da kilit ülke durumundadır. Ortadoğu ve özellikle Körfez bölgesi (Yergin, 2000) ABD için olduğu kadar petrol ithal eden ülkeler için de en önemli petrol bölgesidir. 262 milyar varille dünyanın toplam petrol rezervlerinin dörtte birine sahip olan Suudi Arabistan birinci sırada bulunurken, Irak da 112 milyar varille ikinci sırada yer almaktadır. İleri teknoloji uygulanarak Irak'ın petrol rezervleri kapasitesinin yükseltilebileceği de hesaplanmaktadır. Ayrıca Irak çöllerinde önemli miktarlarda petrol rezervleri bulunma ihtimali üzerinde durulmaktadır. Sanayi devi ABD önümüzdeki yıllarda enerji tüketimi fazlalaşacağı için, yabancı petrole bağımlılığının daha da artacağını hesap ederek, enerji politikalarının planlamasını buna göre yapmaktadır. Ortadoğu dünya petrol rezervlerinin bulunduğu en zengin bölge olmakla birlikte, dünyanın farklı bölgelerinde ve kıtalarında da zengin petrol yatakları bulunmaktadır. Örneğin Batı yarımküredeki en büyük petrol yataklarına sahip olan ve dünyanın önde gelen petrol üreticilerinden biri olan Venezuela ABD'nin müdahale alanında bulunan ülkelerden biridir.

1998 yılındaki seçimlerden sonra iktidara gelen Hugo Chavez'in petrolün kontrolünü ele alması, ABD'nin elinde bulunan petrol şirketlerini kamulaştırması ile serbest piyasanın ruhuna aykırı işler yapması ABD'nin "haklı" müdahalesini gerekli kılan nedeni oluşturmuş oldu. Dolayısıyla son günlerde ülkede siyasi istikrarsızlık artmış bulunmaktadır. ABD coğrafyasına yakın petrol zengini bir diğer ülke de Kolombiya'dır. ABD'ye petrol ihraç eden ülkelerden biri olan Kolombiya'da kırk seneye yakın bir süredir iç savaş hüküm sürmektedir. Ve ilk kez ülkedeki iç savaşa doğrudan müdahale eden Amerikan yönetimi ülkenin büyük petrol yataklarının bulunduğu bölgesine asker konuşlandırmış durumdadır. Kolombiya'daki petrol kaynaklarını denetim altında tutmasına karşılık, ülkeye yardım paketi sunmaktadır.

Bir diğer petrol yatağı ülkelerin bulunduğu kıta da Afrika'dır. Ancak Batı Afrika ülkelerinin petrol rezervleri, Ortadoğu ülkeleri kadar zengin değildir. Fakat diğer taraftan, Ortadoğu'ya petrol bağımlılığından kurtulmak isteyen, başta ABD gibi dev petrol şirketlerinin bulunduğu ileri sanayi ülkelerinin iştahlarını kabartacak kadar da ilgi çekici bir bölgedir. Batı Afrika, özellikle Nijerya ve Angola başta olmak üzere, ABD'nin petrol ihtiyacının %15'ini karşılamaktadır. Bu ülkeleri Çad ve Ekvator Gine'si izlemektedir. Batı Afrika ülkelerinin içinde yer alan Nijerya ise, dünya petrol kotalarını belirleyen OPEC (Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü) üyesi olan tek ülkedir. İleri sanayi ülkelerinin dev petrol şirketleri, bu bölgede kuracakları ileri teknolojilere sahip yeni petrol şirketleri aracılığıyla, daha fazla üretim elde etmeyi planlamaktadırlar. Bu ülkelerin içinde yer alan dünyanın en yoksul ülkelerinden biri olan Çad ve onu takip eden diğerleri için, petrolün büyük bir kazanç kaynağı olacağı açıktır. Çünkü hükümet bütçelerine yapılacak finansal yardımlarla petrolün kendilerine getireceği nimetlerden, ancak bu şekilde yararlanmak durumunda kalacakları ortadadır.

Aslında Amerika için temel jeopolitik ödülün Avrasya olduğunu belirten Brzezinski, dünya olaylarının beş yüz yıl boyunca bölgesel egemenlik için birbirleriyle dövüşen, küresel iktidar peşindeki Avrasyalı güçler ve halklar tarafından belirlendiğini ifade etmektedir (Brzezinski :31). Şimdi ise Avrasyalı

olmayan bir güç bu bölgede öncüdür. Ve Brzezinski Amerika'nın küresel önceliğinin, doğrudan doğruya Avrasya kıtasındaki hakimiyetini ne kadar süreyle ve nasıl bir etkiyle sürdürebileceğine bağlı olduğunu ileri sürmektedir.

Özelleşmiş örgütlerin küresel ağı, ABD sisteminin bir parçası olarak uluslararası şirketler (ya da uluslararası şirketler) kanalıyla bütün dünyayı sarmış bulunmaktadır. Bugünkü Amerikan yönetiminin petrol ve doğalgaz endüstrisi ile olan bağları, adeta bir örümcek ağı gibi dünyanın her yerine yayılmış durumdadır. Aynı zamanda yönetimde yer alan kişilerin üst düzey petrol şirketleriyle olan ilişkileri de malumdur. İşte petrol dünyasından gelen ABD yönetimi; ABD Başkanı George W. Bush, Yardımcısı Dick Cheney (Halliburton isimli petrol şirketi), Ticaret Bakanı Don Evans (petrol arama şirketi Tom Brow Inc.'in eski başkanı), Silahlı Kuvvetler Bakanı Thomas White (Enron şirketinde başkan yardımcılığı).

Yukarıda belirtildiği üzere, kimlikleri artık bütün dünyada bilinen Amerikan yönetiminin bu üst düzey yetkilileri, ABD'nin günümüzde orta ve uzun vadeli enerji politikalarına yönelik stratejileri planlayan kadroyu oluşturmaktadır. Dünya petrol devletlerinin savaştan beslenen askeri sanayi ile ortaklığı ise, bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla, petrol devleriyle dünya askeri endüstrisinin ortak olduğu kolayca söylenebilir. W. Bush'un babasının desteğiyle büyük petrol ve askeri endüstri devleriyle bağlantılar kurduğu bilinmektedir. Dick Cheney (Başkan Yardımcısı) Kaliforniya'daki ağır enerji krizinden sonra geliştirilmiş olan Ulusal Enerji Planı'nın mimarıdır. İşte bu plan bugün küresel ölçekte hayata geçirilmektedir. Plan, ABD'nin enerji gereksinimini şu an elindeki kaynaklardan karşılayamadığı, bu yüzden gerektiğinde güç kullanarak yeni enerji kaynaklarına el konulması ya da denetim altına alınması ilkesine dayanmaktadır.

B- Irak Savaşı'nın Sanal ve Gerçek Sebepleri

ABD'nin dış politikasında daima iki gündemi olmuştur; biri dünya kamuoyuna ilan ettiği gündem, diğeri ise gizli gündemdir.

Örneğin Körfez Savaşı'nda ABD Kuveyt'i Irak'ın işgalinden, yönetiminden kurtarmak için müdahale ettiğini açıklamıştır. Ancak asıl sebep bu değildi. İşin gerçeği ABD'nin dış politikasında gizli gündemi oluştuyordu: Kuveyt'te Irak denetiminin hüküm sürmesini engellemekti. Nükleer ve kimyasal silahlar bakımından çok güçlenmiş olan Irak'ın, Ortadoğu'da önemli bir petrol bölgesi olan Kuveyt'i ele geçirmesini engellemek ve İsrail'e karşı bir tehdit oluşturabilecek olan Irak'ın, Ortadoğu'da bölgesel bir güç olarak ortaya çıkmasına mani olmaktı.

Amerikan yönetimi her şeyi en ince ayrıntısına kadar hesap ederek planlarını yapmakta, ileriye yönelik stratejilerini de bu şekilde oluşturmaktadır.

Bugün de, Irak Savaşı'nda aynı gündem söz konusudur. G.W. Bush yönetimi, Irak lideri Saddam Hüseyin'in ve onun komutasındaki yönetimin ABD'nin güvenliğine yönelik ciddi bir tehdit oluşturduğunu ileri sürmektedir.

Silahsızlanma (nükleer ve kimyasal silahlardan arındırma) gerekçesiyle yoğun bir biçimde askeri harekât hazırlıkları yaparak operasyonlara girişen ABD, aslında Irak'ın Ortadoğu'da bölgesel bir güç olmasını engellemek istemektedir. Böylece Kafkasya ve Orta Asya'ya açılacak, dünyanın bu en zengin petrol ve doğalgaz yataklarının bulunduğu bölgeye girebilecektir. Ayrıca coğrafi olarak bu bölgenin çok yakınında yer almakta olan Rusya ve Çin'i rekabette zorlamayı planladığı için; dünya petrol fiyatlarının manivelasını elinde bulundurabilmek amacıyla Irak'a askeri operasyonları başlatmıştır. İşte aslında ABD'nin gerçek hedefi budur.

Sovyetlerin dağılmasından sonra dünyada tek süpergüç olarak kalan ABD, yeni bir dünya, yeni bir model aramaktadır. Petrol coğrafyasını ele geçirerek global bir dünya kurmayı hedeflemektedir.

29 Ocak 2002 tarihli konuşmasında ABD Başkanı Bush, kendisine göre Irak, İran ve Kuzey Kore tarafından oluşturulan "Kötülük Eksen" tanımlamasını dünya kamuoyuna bir kez daha hatırlatmıştır. Liberal küreselleşmenin evrensel mutluluğu getireceği konusunda dünyayı ikna etmek için bütün araçlarını kullanan ABD, bu görevi tek başına yüklenmek ve bunu en etkili şekilde yerine getirmek üzere hareket etmeye karar verdiğini, Washington'un Irak'a saldırma niyetini, müttefiklerine danışmadan açıklaması sırasında doğrulamıştır. 7 Ocak 2002 tarihli International Herald Tribune'deki makalesinde William Pfaff'ın iddiasına göre "ABD ilk proto-mondial (ilk dünya) devlettir. ABD cihan imparatorluğunun -üyelerinin gönüllü olarak otoritesi altına girdiği spontane bir imparatorluk- yeni

versiyonunun başına geçme kapasitesine sahiptir." (Ramonet ,2004:326-328).

BM ve Nato hükümlerinin Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi, günümüzde de aynı şekilde etkili olduğu söylenemez. ABD uluslararası hukuk kurallarını gözardı ederek, "ben yaptım oldu" mantığı ile hareket etmektedir. Ortaçağın emperyal sömürgeci imparatorluklarını hatırlatan W. Bush yönetimi son derece bencil ve bugüne kadarki en kötü Amerikan yönetimidir. Uluslararası consensus'u oluşturamadığı halde harekâtı başlatmıştır. ABD bugün dünyaya "ben önden gideyim, hukuk arkadan gelir" mantığını sergilemektedir.

G.W. Bush 17 Mart 2003 tarihinde yaptığı konuşmada Irak rejiminin 1991 yılındaki Körfez Savaşı'nın sona ermesinin koşulu olarak, tüm kitle imha silahlarını bildirmeyi ve yok etmeyi taahhüt etmiş olduğunu belirterek, Irak rejimini silahsızlandırmak için bulundukları barışçı çabalarının hep başarısız olduğunu, çünkü onların barışçı insanlar olmadıklarını ileri sürmüştür. Bush yine aynı tarihli konuşmasında korku günü gelmeden önce, harekete geçmek için çok geç kalmadan bu tehlikenin bertaraf edilmesi gerektiğini, ABD'nin kendi ulusal güvenliğini garanti altına almak için güç kullanmakta bağımsız bir yetkiye sahip olduğunu savunmuştur (Bush ,2003:292-293).

ABD'nin bölgedeki stratejik hedeflerini gerçekleştirebilmesi, öncelikle Irak'taki Saddam rejimini değiştirmesi ve ülke bir kaosa, (istikrarsızlığa) sürüklenmeden, kendi denetimi altında yönetebileceği bir ekibi işbaşına getirmesine bağlıdır. Böylece Ortadoğu bölgesine uzun süreli siyasi ve ekonomik yatırımlar yapabilecek duruma gelebilecektir.

Irak genel kurmayının kumanda ve kontrol sistemlerinin imha edilmesi için cruise füzeleri, stratejik bombardıman uçaklarının kullanıldığı yoğun hava saldırıları ile harekâtı başlatan ABD'nin başlangıçta, Irak'ın hava savunma noktalarını, hava üslerini ve alanlarını, karargâhları, başkanlık sarayını vurmaya planlamış olduğu ifade edilmektedir. Önce ülkenin enerji santrallerinin bir kısmı tahrip edilecek, daha sonra enerji dağıtım merkezleri, telekomünikasyon sistemleri bunu izleyecektir. Hava harekâtının ardından aşamalı olarak kara harekâtını başlatacaktır.

ABD aynı taktiği 1991 yılındaki Körfez Savaşı'nda da uygulamıştı. Bu taktirde savaşın etkileri yıllarca sonra bile hissedilecek şekilde ağır ekonomik kayıplar olacaktır. Saldırılarda çok sayıda sivilin öleceği de kesindir.

ABD 640 bin km²'lik bir ülke olan Irak'ı kontrol altında tutmak için büyük bir askeri güç sevkıyatı planlamıştır. 62 bin ABD askerinin 10-15 bininin Nato üyesi olan Türkiye'de lojistik destek için kalacağı belirtilmektedir.

"Enerjinin olduğu yerde, mutlaka 'siyaset' vardır; hatta 'kirli siyaset' vardır, hatta hatta 'kanlı siyaset' vardır. Bu teorem dünyanın hemen her yerinde geçerlidir; Türkiye'nin içinde yer aldığı bölgede daha da çok geçerlidir." (Yaman ,2002:47).

Türkiye açısından Irak harekâtı son derece önemlidir. Çünkü güney sınırında cephe açmak durumunda kalmıştır. ABD Türkiye ile müttefiklik durumunu bozmak istemezken ve Irak'ın kuzeyinde otorite boşluğundan yararlanarak zaten fiili olarak mevcut olan bir Kürt Devleti'nin daha da güçlenerek resmîleşmesini, Türkiye'nin sınırları açısından bir tehdit oluşturacak hale gelmesini istemediğini ifade etmektedir. Ancak ABD bir taraftan Türkiye'nin endişesini göz önünde bulundurmaya yönelik iradesini dile getirirken, diğer taraftan Irak'a karşı bu bölgede silahlı bir güç oluşturmanın gayretini de ortaya koymaktadır.

ABD'nin dünya üzerindeki hegemonyasının geçici ve konjonktürel bir durum olma ihtimalini de gözardı etmemek gerekmektedir. Bu süreç çok uzun süre devam etmeyebilir. Avrupa, Asya-Pasifik havzası küresel oyuna ağırlıklarını koyacak duruma gelebilirler. Diğer taraftan Rusya ve Çin iki potansiyel devdir. Bütün bunlar olana dek ABD'nin tek süpergüç olarak yerkürenin tek hakimi rolünü oynamaya devam edeceği de ortadadır (Ulugay :79).

IV- ABD'nin Yeni Dış Politika Stratejileri

11 Eylül saldırısı istediği etkiyi, hem dünyada hem de Amerika'da son derece ses getirecek biçimde elde etmiş oldu. Kurban Amerika idi ve üstelik tarihinde ilk kez kendi topraklarında vurulmuş oluyordu.

ABD daha sonra bu olayı kendi ulusal çıkarlarına hizmet edecek bir yaklaşımla çözmeye kalkacaktı. Amerika'nın bu türden bir dış politika anlayışı ile soruna çözüm aramaya kalkması pragmatist bir politika anlayışını ortaya koymuştur. Nitekim 11 Eylül olayının dünyada yarattığı şok etkisinin hemen ardından ABD, küresel sistemde tek belirleyici oyuncu olarak ortaya çıkmıştır.

Soğuk Savaş sonrası dünya için yeni bir ABD büyük stratejisi geliştirme sorununu ilk ortaya getiren W. Bush yönetimi olmuştur. Bush yönetiminin yayınladığı esas savunma planlama belgeleri, bu yönetimin büyük güçlere odaklanmış bir yaklaşıma sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bu yaklaşım, özellikle iktidarın stratejistlerinden Savunma Bakanı Dick Cheney'in Bölgesel Savunma Stratejisi başlıklı raporunda ortaya çıkmıştır: "ABD bugün eskiden olduğundan daha da güçlüdür. Çünkü karşısında Varşova Paktı türü bir tehdit artık yoktur. Tersine dünyanın en güçlü ülkeleri bizim müttefikimizdir. Soğuk Savaş'ın zorluklarından sonra ortaya çıkan olağanüstü durumu korumak zorundayız." (Chase-Hill-Kennedy, 2000:386-388).

Bu ifadeden ABD'nin ileriye yönelik beklentisinin (hedefinin) elde etmiş olduğu stratejik üstünlüğünü sürdürmek ve ilerletmek olduğu açık biçimde anlaşılmaktadır.

Yine ABD yönetiminin Genel Kurmay Başkanı Colin Powell da bu stratejiyi destekleyerek "karşılaşmayı beklediğimiz tehditler, küresel olmaktan çok bölgeseldir. Planlarımız ve kaynaklarımız öncelikle bölgesel savaşlarda döğüşmeye dönüktür" demiştir. İktidarın merkez amaçlarından biri, "hiçbir düşman gücün, çıkarlarımız açısından kritik olan bir bölgeye tahakküm edememesi ya da orayı kontrol altına alamaması" şeklindedir. Dick Cheney için bu kritik bölgeler Avrupa, Doğu Asya, Ortadoğu-Basra Körfezi Bölgesi ve Latin Amerika idi. Bu bölgeler aynı zamanda potansiyel çatışma bölgeleriydi. ABD silahlı varlığının "sürekli istikrar" etkisine yalnızca dünyanın şu üç bölgesinde ihtiyaç olduğu düşünülmekeydi: Avrupa (Eski Doğu Avrupa ülkeleri -özellikle Yugoslavya), Ortadoğu ve Asya (Chase-Hill-Kennedy, 2000:388).

11 Eylül 2001 saldırılarının ardından Amerikan yönetimi 20 Eylül 2002'de yeni "Birleşik Devletler Ulusal Güvenlik Stratejisi"ni tanımlayan bir belge yayımlamasından sonra uluslararası siyasette neyin değiştiği konusundaki sorgulamalara da cevap gelmiş oluyordu. Artık dünyanın jeopolitik yapısının tepesinde tek bir hiper güç, eşi benzeri bulunmayan bir askeri güçle donanmış, korunmaya yönelik olarak öz savunma hakkını kullanmak için gerektiğinde tek başına hareket etmekten çekinmeyecek olan ABD var. Yakın bir tehdit belirlendiğinde "Amerika tehdidin somutlaşmasına fırsat vermeden müdahalede bulunacaktır (Ramonet, 2002:4).

Yukarıda adı geçen belgede sadece adı anılan BM, sonuç olarak Washington'un kararlarına boyun eğmek zorunda olan bir tescil merciine indirgenmiştir. Zira bir imparatorluk kendisinin çıkarmadığı bir yasaya asla tabi olmaz. Onun yasası evrensel yasaya dönüşür. Ve herkesin bu yasaya uymasını sağlamak, bu uğurda gerektiğinde zora başvurmak "imparatorluk misyonu" haline gelir. Bu noktada iş bitmiştir (Ramonet 2002:4).

ABD'nin Afganistan'a müdahalesi Japonların domino taşlarıyla yaptığı oyundaki gibi sistemin içindeki bütün taşları yerinden oynatmıştır. Örneğin Rusya ve Çin'de ekonomik araçları kullanarak üstünlük kurmaya yönelirken, Irak'ta askeri gücünü kullanarak üstünlük elde etmeye çalışmakta olduğu görülmektedir. Diğer taraftan Pakistan'da ise psikolojik gücünü kullanarak politika oluşturmaya çalışmaktadır. Böylece Amerikan yönetiminin bütün dış politika araçlarını tek bir hedef için seferber ettiği söylenebilir. Bu hedefinin de uluslararası alanda bir hegemonya kurmak olduğu açıkça ortadadır.

ABD'nin stratejik hedeflerini terörizm bahanesi altında oluşturmakta olduğu, yaptığı askeri harekâtlarla ortaya çıkmıştır. Örneğin Afganistan harekâtıyla birlikte bölgedeki üstlerini kalıcı kılmaya başlamıştır.

ABD küresel hegemonya kurmak, diğer bir ifadeyle küresel olarak tüm siyasi ve ekonomik coğrafyaları denetimi altına alma faaliyetlerini Soğuk Savaş'ın bitmesinin ardından, dünyada tek süpergüç olarak kalmanın verdiği avantajları kullanarak başlatmış bulunmaktadır.

ABD'nin bu stratejisinde başarılı olabilmesinin koşulu ise bütün temel kaynakları (örneğin; enerji, su ve gıda maddeleri) kendi kontrolü altına alabilmesine bağlıdır.

Afganistan'a yerleşerek Hazar petrollerine yakınlaşan ABD'nin kendisine rakip teşkil edebilecek bir başka hegemonik gücün ortaya çıkmasını engellemek isteyeceği de şüphe götürmez. Ancak bunun için dünyanın diğer önemli petrol rezervlerini de denetim altına alması gerekmektedir.

Bugün bütün dış politika araçlarını kendi ulusal çıkarları için hiç tereddütsüz kullanmakta olan Amerikan yönetiminin uluslararası hukuk kurallarını da hafife aldığı görülmektedir.

BM'nin kendisini yetkilendiren herhangi bir kararı olmaksızın, ABD sırf karar verdiği için Saddam Hüseyin'in komutasındaki rejimi alaşağı etmek üzere dışarıdan müdahaleyi haklı görebilmektedir. Ve uluslararası topluluğa da Irak'a müdahale kararının Güvenlik Kurulu'ndan geçebilmesi için ricalarda bulunarak uluslararası hukuka saygılı olmayı kabul edeceğini bildirmiştir. Ancak bunun karşılığında Güvenlik Kurulu'nun kendisine istediği gibi savaşma olanağı tanıyan bir karar almasını (Irak'ın silahsızlandırılmasıyla ilgili 1441 sayılı karar) istemiştir (Amir, 2003:9).

Bütün bunları haklı kılmak amacıyla, Eylül 2002'de Beyaz Saray tarafından yayınlanan stratejik belgede "önleyici savaş" kavramı ortaya atılmıştır. Belgede şöyle denmektedir: "Günümüzde düşmanlarımızın hedeflerine, kapasitelerine 'yakın tehdit' kavramıyla yaklaşmak zorundayız. Düşman ve terörist ülkeler bize saldırmak için klasik yöntemleri kullanmak kaygısı taşımıyorlar... ABD ulusal güvenliğine yönelik bir tehdide gereken yanıtı vermek üzere uzun süredir hazırız... Bu tür olaylara meydan vermemek amacıyla Birleşik Devletler, gerektiğinde önceden hareket etme olanağını saklı tutar." (Amir, 2003:11-12).

Yukarıda belirtildiği üzere Amerika'nın resmi belgesinde yer alan ifadeler Birleşik Devletler'in yeni dış politika stratejilerinin dayandığı temeli ve bu konudaki anlayışı ortaya koymaktadır.

Sonuçta uluslararası dünya sistemini temelden sarsan 11 Eylül şokunun, aynı zamanda devletlerin almış olduğu güvenlikle ilgili önlemlerin ve bunun için harcanan paraları anlamsız kıldığı şeklinde bir etkisi de olmuştur. Diğer taraftan bu saldırının Amerika'ya kafası bozulanlar açısından, ileride bir emsal teşkil edebilecek türden bir olay şeklinde algılanabilir olma ihtimali de, olayın tedirgin edici bir diğer boyutunu oluşturmaktadır.

N. Burnbaum bugünkü Amerikan rejiminin ayrıca, ABD'nin İncil'deki iyi ile kötünün savaşında başrolü oynadığını ve bu ülkenin dünyayı yönetmesi gerektiğini düşünen fanatikler, yani fundamentalist Protestanlar'a dayandığını ifade etmektedir (Burnbaum, 2002:23).

Aynı zamanda, Eylül ortasında Kongre Başkan'a Dış Ticaret Merkezi'ne saldırının sorumlularına karşı "gerekli ve hazır olan tüm yolları" kullanma izni verince, ABD Başkanı W. Bush üç ülkeye karşı savaş ilan etmiştir: "Şer mihveri" olarak adlandırdığı Irak, İran ve Kuzey Kore. Kongre onayladığı bir yasa tasarısı ile meydanı Beyaz Saray'ın baskısına bıraktı; USA patriot act (ABD vatansever akdi). Çok genel tabirlerle formüleleştirilen bu yasa savcılara, sadece Afrika Ulusal Kongresi'ne (ANC) ilişkin olarak, kişisel terörizme yardım ve suç ortaklığı gerekçesiyle bile suçlama yapabilme hakkı vermektedir (Lazare, 2002:58).

Bu egemen tektaraflılığı, egemenliğin paylaşılmazlığını, demokratik bir kurum olarak kabul edilen BM'in ayaklar altına alınmasını meşru kılmak, bu en güçlünün haklılığına hak vermek için gerekli olan şey, saldırgan veya tehditkâr olarak görülen bir devletin, Haydut Devlet olarak hareket ettiğini ilan etmektir. Robert S. Litwak bu durumu J. Derrida'nın makalesinde şöyle ifade etmekte: ["Bir Haydut Devlet, ABD'nin öyle olduğunu söylediği Devlettir."] ABD bu şekilde hareket etme serbestliğini, yani kendisini korumak amacıyla "uluslararası terörizm" olarak adlandırılan duruma karşı dünya çapında gerekli gördüğü tüm önlemleri alma iznini BM'den resmi olarak 11 Eylül'de kazanmış oldu (Derrida, 2003:24).

Irak Savaşı'na karar veren ABD karar organlarının, hiç kayıp vermeyeceklerini düşündükleri söylenemez. Teknolojideki büyük gelişmeler kamuoylarını "sıfır" kayıp gibi bir beklentiye yönlendirmekte. Kamuoylarına rağmen belli bir risk düzeyini göze almış oldukları kesin. Savaş bir anlamda karşıt gücün yok edilmesi veya savaşamayacak kadar güçsüzleştirilmesi demektir. Birbirlerine karşı kullandıkları tahripkâr olduğu kadar kanlı güç vasıtalarıyla daha çok kaybı muhatabına verdirirken kendisi bakımından göze alınabilir bir risk düzeyinde kalınmasına özen gösterilir (Timur, 2004:57).

Günümüzde uluslararası yaşamın hiçbir yanı ABD'nin tek yanlılığının dışında kalamamaktadır. Amerikan yönetimi, çıkarlarına doğrudan uymadığı sürece uluslararası hukuk kurallarını hiçe saymaktadır. Hem ekonomi, hem toplum ve insan hakları, ABD'nin uluslararası gücünü devam ettirmek için sergilediği

bu sistematik aşağılamadan paylarını almaktadır (Amir ,2003:9).

ABD savaş için seferber oldukça Amerikan toplumunun dünya görüşü iyi ile kötü, Batı liberalizmi ve İslami terörizm veya daha kısaca "onlara karşı biz" arasındaki mücadelelerle sınırlandırılmaya itiliyor (Lazare ,2002:62).

31 Ocak 2002'de Atlanta'da yaptığı konuşmada G.W. Bush şunları söylüyordu: "Eğer en önemli saydığımız değerleri kalplerinizin en derin yerinde saklamıyorsanız, siz de listemizdesiniz..." (Lazare ,2002:62).

SONUÇ

Günümüzde küresel bir güç olma isteği ile hareket eden ABD'nin dünyada hissedilen hegemonik gücü aslında askeri gücünün büyüklüğünden ileri gelmektedir. Bu güç ona dünya ölçeğinde bir politika uygulaması için yardımcı olmaktadır. 1989'da Sovyet Bloku'nun çökmesinden sonra rakipsiz kalmış görünen ABD, dünyada tek süpergüç olarak kalmanın verdiği hareket serbestliğiyle, kapitalizmin küresel egemenliğini kurmaya çalışmaktadır. Dünya pazarlarını, finans piyasalarını etkilemekte ve dünyayı tek bir pazar haline getirmek istemektedir.

ABD yeni bir dünya, global bir dünya kurmak planını, petrol coğrafyasını ele geçirerek yapmak istemektedir. Oyunun kendi belirlediği kurallara göre oynanmasını isteyen ABD, rakipsiz kaldığı için kendi kurallarını ve koşullarını tüm dünyaya empoze etmeye çalışmaktadır. Güçlü olmanın avantajlarını da kullanarak kendi konumunu daha çok sağlamlaştırmaya yönelmiştir.

Soğuk Savaş döneminde taraflar birbirinin silahlı gücünü hesaba katarak, güç karşılaştırması yapıyorlardı. Hedefler belliydi. Oysa günümüzde bir tarafta en yüksek teknolojiye sahip bir ülke, öte yanda teknolojisi olmayan bir güç. Başka bir ifadeyle farklı güçler arasındaki bir savaşın özelliği olan asimetrik bir savaş.

Bugün ABD dünyanın karşısında küresel meşruiyet açığını, üstün askeri teknolojisiyle kapatmaya çalışmaktadır. Küresel düzenin olduğu gibi korunmasını isteyen, toplumlararası farklılıklar, çevre sorunları karşısında duyarsız davranan başına buyruk bir Amerika. Bu tavrıyla adeta yeni 11 Eylül'leri davet eden, buna zemin hazırlayan bir Amerika. Kendi hegemonyasındaki mevcut düzeni tek seçenekmiş gibi dünyaya dayatmaya çalışan ABD, bundan farklı olanı yasaklamak istiyor gibi. Amerikan yönetiminin bu tek taraflılık stratejisinin, dünyayı yeni gerilimlere ve çatışmalara sürüklemesi mümkün görünmektedir.

ABD Afganistan'ı terörizm bahanesiyle işgal ettikten sonra son derece zengin petrol ve doğalgaz kaynaklarına sahip olan Orta Asya ve Kafkasya bölgesinde yer alan ülkelerde askeri üsler kurmuştur. Irak'a karşı açtığı savaş da terörizm bahanesine dayandırılmaktadır. Oysa hedef Ortadoğu'da ve Avrasya'da hakimiyet kurmaktır. Yakın gelecekte Latin Amerika'nın petrol üreticisi ülkelerinin de sırada olduğu söylenebilir. Son zamanlarda petrol ülkesi Venezuela'da H. Chavez'i devirmeye yönelik darbenin başarısız olduğu bilinmektedir.

Petrol oligarşisinin yönetimin başında olduğu ABD açısından İsrail, Ortadoğu'da Amerikan çıkarlarının korunması için jandarma görevi görmektedir. Yakın gelecekte ise, Kafkasya ve Orta Asya'da da, ABD çıkarlarını korumaya yönelik işbirliği içinde olabilecek ülkeler peşinde olduğu ifade edilebilir.

ABD'nin Saddam'ı Irak'tan uzaklaştırmakla soruna çözüm araması ne gerçekçi bir neden, ne de asıl nedendir. Esas sebep enerji kaynaklarının kontrolünü ele geçirmek için Ortadoğu bölgesini denetleyebileceği politikaları uygulamaktır. Diğer taraftan Saddam'ın diktatör olduğu da bir gerçektir. Kitle imla silahları ve nükleer silahlardan arındırmak ve Saddam komutasındaki rejimi yıkmak bahanesiyle Irak'a karşı uyguladığı askeri harekât, dünya kamuoyunu karşısına almasına neden olmuştur. ABD'nin gücüyle kıyaslanamayacak bir askeri potansiyele sahip ülkeye müdahale girişimiyle de mağdur durumda kalan bir devlete saldıran ülke konumunu düşmüş, Saddam Hüseyin'in de bu devletin mağdur durumundaki devlet başkanı olarak algılanmasına yol açmıştır.

BM kararlarını, uluslararası hukuk kurallarını kendi çıkarları söz konusu olduğunda dinlemeyen, hatta bu kurumların kararlarını kendi amaçları paralelinde etkilemeye çalışan Amerikan yönetimi, Irak'a açtığı savaşta dünya kamuoyunu da karşısına almış bulunuyor. 11 Eylül'le kazandığı dünya kamuoyuna şimdi yitirmiştir. 11 Eylül'le gelen sempati ve desteği artık kaybetmiştir. Afganistan Savaşı'nda dünya kamuoyundan destek görmüştü ama Irak için hayır.

ABD'nin Suudi Arabistan ile ilişkileri 11 Eylül'ün ardından gerilmiştir. Irak'ın Suudi Arabistan'a

petrol konusunda rakip olmasını Amerikan yönetimi memnunlukla karşılayacaktır: Çünkü Irak'ın enerji kaynaklarının denetimini ele geçirmek istemektedir. Böylece Ortadoğu'da büyük bir güç sahibi olabilmeyi planlamaktadır. İngiltere de ABD'nin yanında Irak'ta kuracakları petrol şirketlerinde elde edeceği kârları hesaplamaktadır.

ABD bugünkü uluslararası düzende (ya da düzensizlik) çıkarlarına ters düştüğü durumda, kendini uluslararası hukukun kurallarına saygılı olmak zorunda hissetmemektedir. Her ne kadar "müdahale etmeme", "silaha başvurmama" gibi seçenekler uluslararası hukukun her zaman geçerli ilkeleri olmayı sürdürse de... Bugün Irak olayı bu durumun en belirgin örneğini teşkil ediyor.

Dünyada liberalizm, demokrasi, insan hakları, özgürlükler ve refah toplumu olmanın getirdiği kazanımları ile de güç kazanmış olan ABD, bugün süpergüç olmayı sürdürebilmek, hegemonyasını bütün bölgelerde hissettirebilmek mücadelesi içine girmiş bulunmaktadır.

ABD dış politikasında uyguladığı stratejiler nedeniyle uluslararası örgütlerin işlevlerinin de sorgulanmasına yol açmıştır. Günümüzde bu örgütlerin işlevlerini yitirdikleri, dolayısıyla artık caydırıcı bir güç olmaktan uzaklaştıkları ileri sürülmektedir. ABD yönetimi dünya ülkelerini ve hatta uluslararası kurumları kendi dış politikasına göre yönlendirmeye çalışmaktadır.

Irak Savaşı askeri bir örgütlenme olan Nato'da çatlaklara, AB içinde bölünmelere neden olmuştur. AB ülkeleri henüz ortak bir dış politika oluşturacak kadar güçlü bir entegrasyon kuramamışlardır. AB içinde Fransa-Almanya bir eksen oluşturarak savaşa karşı tavır almışlardır. Aslında bu ülkeler Ortadoğu'yu kontrolü altına alacak olan ABD'nin kendi ekonomi ve politikalarını da kontrol altına alacağı endişesiyle savaşa karşı çıkmaktadırlar. (Libération, 18 Fevrier 2003). Aynı şekilde Rusya ve Çin de savaşa karşıdır. (Le Monde, 18 Fevrier 2003). İngiltere ise Irak'a savaş açılmasını meşru kılacak karar tasarısını gündemine almıştır. Fransa, Almanya, Rusya ve Çin bu tasarıya BM'de veto hakkını kullanmıştır. (Le Monde, 15 Fevrier 2003).

ABD'nin Irak'a düzenlediği harekâtın Türkiye açısından önemi büyüktür. Çünkü bu nedenle güneydoğu illerinde Irak'a karşı cephe açılmış bulunmakta, lojistik ve her türden askeri sevkiyat buradan yapılmaktadır. Bu durumun Irak'la olan komşuluk ilişkilerini ve ticari anlaşmaları tehlikeye düşürebileceği, diğer taraftan terör için zemin yaratabileceği söylenebilir.

Tek kutupluluk olarak adlandırılan bu dönemde ABD'nin hegemonik gücü dünyada giderek daha fazla hissedilmeye başlanmıştır. Acaba nereye kadar?

DİPNOTLAR

1. Michael Stürmer; Quel Monde Demain?, (Commentaire No:67 Automme 1994, PLon s.513.
 2. Michael Stürmer, a.g.m., s.513.
 3. Jaques Attali; "Ufuktaki Çizgiler: Yeni Bir Düzenin Oluşumu", NPQ Türkiye Güz 1991, s.22.
 4. Juan Archibaldo Lanus; Un Monde Sans Rivage Etat Nation et Globalisation, Economica Paris 1997, s.5.
 5. J. Archibaldo Lanus; a.g.e., s.104.
 6. Noam Chomsky; Dünya Düzeni Eskisi Yenisi, Çev. A. Çakıroğlu-T. Birkan, Metis Y., İstanbul Nisan 2000, s.269.
 7. Erol Manisalı; Dünyada ve Türkiye'de Büyük Sermaye, Derin Y. İstanbul 2002, s.218-219.
E. Manisalı Ahtopot adlı kitabında Soğuk Savaş'ın yerini artık "sıcak savaşlar"ın aldığına işaret etmektedir:
- Yugoslavya'daki iç savaşlar (Nato Yugoslavya ve Belgrad'ı bombaladı, Kosova'da savaşlar oldu)
 - Afganistan müdahalesi
 - Endonezya'daki iç savaşlar
 - Filistin'de barış beklenirken İsrail'in saldırısıyla çatışmalar yeniden başlatıldı.
 - Ve nihayet Irak Savaşı

Kitapta bu savaş'ın Irak'la sınırlı kalmayacağı, Kafkasya'dan Körfez'e ve Doğu

- Akdeniz'e kadar uzanan geniş bir bölgede uzun süre yürütüleceği ileri sürülmektedir. Bkz; Erol Manisalı; Ahtapot "Kollarındaki Dünya ve Türkiye", Derin Y., İstanbul 2003, s.122-123.
8. Erol Manisalı, a.g.e., s.88 ve 90.
 9. Alain Joxe; Kaos İmparatorluğu, İletişim Y., Çev. Işık Ergüden, 2003, İstanbul, s.23-24.
 10. David Halberstam; Barış Zamanı Savaş, Bush, Clinton ve Generaller, İş Bnk. Kültür Y., Çev. A. Yılmaz, Eylül 2002, s.14.
 11. David Halberstam; a.g.e., s.11.
 12. M. Hardt-A. Negri; İmparatorluk, Ayrıntı Y., Çev. A. Yılmaz, 2002, s.195.
Yeryüzünü ele geçirmekte olan merkezî ve topraksız egemenlik aygıtını M. Hardt ve A. Negri "İmparatorluk" diye adlandırıyorlar. Egemenlik, tek bir yönetim mantığına göre işleyen ulus-üstü organların eline geçmiştir. Adalet kaygısından yoksun biçimde işleyen mekanizmalar artık fabrika ve ulus-devletin sınırlarıyla yetinmeyerek yeryüzünün her köşesine yayılmıştır.
 13. S. Halit Kakinç; Kavramlar Açıklayıcılığını Yitirirken Küreselleşme-Amerikanlaşma İlişkisi, ABD Dış Politikasında Yeni Yönelimler ve Dünya, Derleyen: Toktamış Ateş, Ümit Y., Ankara 2004, s.32.
 14. Zbigniew Brzezinski; Büyük Satranç Tahtası, Amerika'nın Öncelikleri ve Bunun Jeopolitik Gereklere, Sabah K. 2. Baskı, Çev. E. Dikbaş-E. Kocabıyık, s.29.
 - *¹ Milliyet Özel Albüm, 11 Eylül 2001
 - *² Milliyet Özel Albüm, 11 Eylül 2001
 15. William Knoke; Cesur Yeni Dünya 21. Yüzyıl İçin Bir Yol Haritası, Türk Henkel-Dergisi Y., Çev. Z. Dicleli, İstanbul 1993, s.263.
 16. Sean Healy; "İmparatorluk Adalet Değil Savaş İster", Kovboyun Sömürge İmparatorluğu, Ütopya Y., 2004 Ankara, s.60.
 17. Danniell Yergin; Petrol, Çev. K. Tuncay, İş Bnk. Y., 2000, 2. Baskı.
 18. Zbigniew Brzezinski; a.g.e., s.31.
 19. Ignacio Ramonet; "Şer Ekseni", Kovboyun Sömürge İmparatorluğu, Ütopya Y., Yayına Hazırlayan: M. Erdem Sakıncı, Ankara 2004, s.326-328.
 20. George W. Bush; "Savaş Konuşması (17 Mart 2003)", Kovboyun Sömürge İmparatorluğu, s.292-293.
 21. Tolga Yarman; Çeşit Çeşit Enerji Kaynaklarının Gececeği Yeni Bir İpek Yolu Olarak Türkiye, Jeopolitik Bilimsel Araştırmalar Dergisi, Bahar 2002, Sayı-2, s.47.
 22. Osman Ulugay; Quo Vadis? Küreselleşmenin İki Yüzü, Doğan Kitap 2. Baskı, s.79.
 23. R. Chase, E. Hill, P. Kennedy; Eksen Ülkeler Gelişen Dünyada ABD Politikasının Yeni Hatları, Sabah Kitapları, İstanbul 2000, s.386-388.
 24. R. Chase, E. Hill, a.g.e., s.388.
 25. Ignacio Ramonet; "Hangi Çağda Yaşıyoruz?", Le Monde Diplomatique Türkiye, Çev. M. Haksal, Ekim-Kasım 2002, s.4.
 26. Ignacio Ramonet; a.g.m., s.4.
 27. Sami Amir; "Tekyanlılık ve Uluslararası Hukuk İhlalleri ABD'nin Yeni Dünya Düzeni", Çev. N. Demirtaş, Le Monde Diplomatique Türkiye, Şubat-Mart 2003, s.9.
 28. Sami Amir; a.g.m., s.11-12.
 29. Norman Burnbaum; "Savaş Mantıkları Amerikan Milliyetçiliğinin Kökeni", Le Monde Diplomatique Türkiye, Ekim-Kasım 2002, Çev. Ş. Panahzat, s.23.
 30. Daniel Lazare; "Demokrasinin Yıkılış Metaforu ABD'de Özgürlük Karşıtı Kutsal İttifak", Le Monde Diplomatique, Ekim-Kasım 2002, Çev. S. Tepeli, s.58.
 31. Jaques Derrida; "Haydut Devletler Güçlü Olanın (H)aklı (H)ı", Le Monde Diplomatique, Ocak-Şubat 2003, Çev. M. Başaran, s.24.
Rouge State (Haydut Devlet) deyimi ve bununla ilgili strateji eski ABD Başkanı Bill Clinton döneminde yoğunlaştırılmıştı. Derrida, G.W. Bush'un Haydut Devlet deyimini güncelleştirmeye kalktıysa da, deyim bir daha kullanılmamak üzere devre dışı

- kaldığını ifade ediyor. Bkz. a.g.m., s.25.
32. Taner Timur; Irak'ın Güvenlik Denklemi, Ulusal Strateji, Savunma ve Sivil Havacılık Dergisi, Ocak-Şubat 2004, Sayı:41, s.57.
33. Sami Amir; a.g.m., s.9.
34. Daniel Lazare; a.g.m., s.62.
35. Daniel Lazare, a.g.m., s.62.
36. Libération; Les Quinze recollent les morceaux sur L'Irak, 18 Fevrier 2003.
37. Le Monde; L'Europe entre Chirac et Blair 18 Fevrier 2003.
38. Le Monde; Irak: Paris exaspère Washington, 15 Fevrier 2003.